

Volem museus situats, locals i alhora internacionals

quaderndelesidees.press/volem-museus-situats-locales-i-alhora-internacionals/

October 6, 2019

Un museu situat és un espai cultural que es pensa a si mateix posicionat respecte al context històric, cultural i social des d'on treballa i projecta la seva activitat en cada present. És a dir, activament compromès a revisar i actualitzar, críticament, el seu relat museològic i museogràfic obrint les portes a la investigació i als sabers que genera l'activitat social. Per tant, que està disposat a revisar i actualitzar conceptes com patrimoni, comunitat, memòria, identitat. Reflexions que es concreten en el seu programa museològic i les activitats relacionades.

Un museu local és una institució compromesa amb el territori. És aquell que dissenya el seu programa d'actuació pensant en un públic que ja no és anònim i busca relacionar-s'hi de forma constructiva i orgànica. Que busca activament la participació amb el desplegament de projectes compartits i contempla la diferència i singularitat de les comunitats en què s'integra.

Els museus en un món global seran internacionals o no seran. I tanmateix, en aquest nou paradigma, el concepte d'internacionalitat canvia dràsticament. Si alguna cosa ha unificat l'expansió dels museus al llarg del segle XX és precisament el seu caràcter abstracte per la universalitat de les seves col·leccions i programes d'actuació. De forma semblant a les franquícies, els museus s'assemblen entre ells com gotes d'aigua. Davant d'aquest universalisme acrític els museus en transformació parlen desacomplexadament del món, des la seva diferència cultural, històrica i social lligada al territori.

Museus de Sabadell: símptoma endèmic de molts museus municipals de Catalunya

La ciutat de Sabadell no ha posat els seus museus en transformació malgrat que la ciutat canvia. De fet és un llast que s'arrossega des de dècades i va donar lloc, l'any 1989, al manifest de queixa ciutadana «Per un punt i a part en una dècada de política cultural de l'Ajuntament», on es remarca la manca d'un projecte de política cultural

Imatge d'Imanol Buissan.

municipal mes enllà de fires i festes, com també la manca d'un projecte per als museus de la ciutat. De llavors ençà les coses no han canviat gaire. He analitzat aquesta situació en un text que podeu consultar aquí:

<https://eldiadesabadell.cat/index.php/2019/06/06/els-museus-de-sabadell-estan-en-crisi-com-hem-arribat-fins-aqui/>

Convençuda que l'art és la màxima forma d'esperança, no deixo de confiar que algun dia els museus de les nostres ciutats seran els espais més ben preparats per generar comunitat, debat i polítiques culturals de transformació. En aquest sentit apunto tres línies de reflexió que caldria posar damunt la taula.

Posar el museu al centre d'una ciutat singular i vertebradora. El museu, des de la singularitat de les seves col·leccions, ha de ser una plataforma de discussió sobre els temes que més interessin a les comunitats a les quals es deu. Obert i permeable, aquest museu de la gent proposa les exposicions, permanents i temporals, com una oportunitat de discurs. Una oportunitat de generar valor, perquè el museu del segle XXI és molt conscient del seu compromís amb el pensament crític transformador.

Aquesta perspectiva de responsabilitat política aplicada als museus de Sabadell vol dir introduir altres eixos de lectura de les seves col·leccions i programa d'exposicions. Per exemple: analitzar les aportacions de la dona treballadora en el desplegament de la ciutat-fàbrica des d'un anàlisi iconogràfic de la pintura local i documents fotogràfics afins. Quin paper van tenir, o no van tenir, l'art i la cultura sabadellenca en la lluita antifranquista? Quins valors culturals i civilitzadors han aportat les dones des dels moviments associatius vinculats a les necessitats de la llar i de la infància? O quin és el relat sobre la ciutat-fàbrica des de la veu de la ciutat immigrada? Quines han estat les institucions que han creat el relat històric de l'art i la cultura sabadellenca i damunt de quina ideologia? Quines són les necessitats culturals de les actuals minories no apoderades del Sabadell multicultural del segle XXI? I un llarg etcètera.

Pensar el museu com a espai de coneixement implica deixar de pensar que l'exposició és la finalitat central del museu. Volem dir que avui els museus ja no posen l'èmfasi en el concepte d'exhibició per reforçar la idea de disseminació. L'exposició hauria de ser un desencadenant de processos de relació, interacció i generació de coneixements que es despleguen abans i durant el fet expositiu.

Abans, obrint noves perspectives de lectura de les seves col·leccions aportades per grups de ciutadans experts i no experts, socialment actius i disseminats per tota la geografia de la ciutat. És l'opció del museu relacional que posa en connexió diferents veus, mirades, disciplines i metodologies. I situa l'exposició com un espai que genera debat i coneixement.

Parlem també del museu educador, que no vol dir un museu prescriptor. Atès que ara tothom té un punt de vista propi, el públic d'avui està format per un milió de minories. Això és un repte per als museus i requereix un enorme canvi de mentalitat. El símptoma: si la ciutadania no visita les sales del museu, vol dir que tenim un greu

problema. No és la gent que ha d'anar al museu, sinó el museu que ha d'atraure la gent.

Qui entri al museu ha de trobar-hi preguntes. Ha de sentir-se interpel·lat, tant per un discurs obert i complex com per la qualitat de les seves instal·lacions adequades a la realitat tecnològica actual. També vol dir que ha de ser un espai de confortabilitat. No s'ha d'oblidar el paper originari del museus: ser un espai de contemplació i de silenci des d'on escoltar i desplegar la pròpia sensibilitat.

El museu transparent. La transparència és un valor altament polític a l'hora de concebre el museu avui. Un valor polisèmic molt útil perquè permet analitzar el seu funcionament des de diverses perspectives. La transparència aplicada a l'equip de treball vol dir que no hi hauria d'haver cap museu on la figura de la direcció no hagi passat pel tràmit dels concursos públic. Per contra, les direccions de la majoria de museus municipals han estat escollides a dit i fora de concurs. La pèrdua de vitalitat dels nostres museus té aquí el seu origen: han quedat funcionaritzats.

Dissolució de fronteres materials. Hem parlat del museu de la gent. Cal assenyalar també el museu tecnològic, en el benentès que l'ús de les noves tecnologies no hauria de ser una finalitat en si mateixa, sinó un instrument de disseminació i de coneixement. Fer transparent el museu vol dir oferir accés públic a les seves col·leccions mitjançant un lloc web que no sigui un aparador sinó un espai d'accés a les obres representatives, així com a la documentació que les posiciona en el circuit de l'art i de la cultura nacional i internacional.

Indiscutiblement, les noves tecnologies han d'entrar i s'han d'integrar als espais expositius del museu. Ja no per teatralitzar-los (en el seu ús més populista) sinó perquè les pràctiques creatives contemporànies les han incorporat com una eina més i un mitjà essencial dins dels seus propis llenguatges. Molts museus estan a anys llum d'aquesta actualitat tecnològica imprescindible.

Dissolució de fronteres disciplinàries. Durant anys, el mètode historiogràfic hereu del museu vuitcentista ha estat el paradigma a l'hora de construir els relats sobre les col·leccions. El relat que estructura les col·leccions permanents dels museus de Sabadell està encallat en aquest paradigma obsolet. Per contra, els museus del segle XXI han trencat aquesta frontera. Avui el relat museològic, com també el que dona lloc a les exposicions temporals, es construeix des de la dissolució de límits disciplinaris i

Imatge d'Imanol Buissan.

metodològics. La mirada històrica es nodreix d'altres perspectives i disciplines, com ara l'antropologia, l'etnografia o l'espiritualitat, la ciència, la geografia o l'arqueologia moderna.

El que acabo d'escriure és, tot just, un possible punt de partida en un exercici necessari de començar des de zero a l'hora de pensar com es poden dissenyar les polítiques culturals de l'Ajuntament de Sabadell segons opcions múltiples, que abracin la cultura popular i d'oci de rendiment immediat fins a propostes culturals de singularitat que apostin per rendiments a llarg termini i que tinguin com a finalitat la transformació de la ciutat i el cultiu de la intel·ligència humana. En aquest repte els museus hi tenen un lloc insubstituïble.

MAIA CREUS

Maia Creus · Doctora de la facultat de geografia i història

Maia Creus Castellana. Doctora en Història de l'Art per la Facultat de Geografia e Història, Universitat de Barcelona. Premi ACCA de la Crítica d'Art 2018 de RECERCA: Fina Miralles. Paraules fèrtils 1972-2017 (Fundació Ars i Museu d'Art de Sabadell). Ha impartit docència en Història de l'art a la Universitat Autònoma [...]

Llegir més

